

FELNŐTT HITTAN: CREDO / „MINDENHATÓ ...”

A Szentháromság, mint tökéletes szeretetközösség: (Szent- Viktori Richárd Kr.u. XII. század)

Isten minden jóság teljessége és tökéletessége. Ahol a jóság teljes, ott nem hiányozhat a lehető legnagyobb szeretet. Azonban, ha valaki csak önmagát szereti, annak nincs a szó szoros értelmébe vett szeretete. *A szeretetnek ugyanis másvalakire kell irányulnia, hogy szeretet lehessen.* Ahol tehát nem létezik több személy, ott nem létezhet szeretet sem. Kell tehát, hogy Istenben öröktől fogva legalább két személy létezzen, akik egymást szeretik. (Igaz, hogy Isten a világ teremtése által kimutatja szeretetét, de a teremtmények nem öröktől fogva léteznek.) A tökéletes szeretet azonban nem állhat meg két személy kölcsönös szeretetének kizárólagos élvezeténél. Ez olyan szeretet lenne, amely nem enged egy harmadikat is részesedni, tehát tökéletlen, önző szeretet lenne. Minthogy azonban az Atya és a Fiú kölcsönös szeretete *legtökéletesebb, önzetlen szeretet, kész örömmel árad ki egy harmadik személy létévé,* aki örömeikben és szeretetükben osztozik. Ez a harmadik személy a Szentlélek.

Közös szeretet akkor létezik, amikor ketten egyetértve, közösen egy harmadikat szeretnek, és a kettőnek a szeretete egy harmadik iránti szeretet tüzeiben eggyé olvad. Ebből nyilvánvaló, hogy Istenben nem volna közös szeretet, ha csak két személy létezne és nem három.

Ezt talán azok fogják fel, élik meg leginkább, akik szereteteli házasságra lépve, közös gyermekeknek adnak életet. ☺ Ha saját döntésükként megtagadják a gyermekáldást, szeressék bármennyire egymást, szeretetük soha nem lesz teljes.

Hogyan beszélhetünk Istenről helyesen?

Nyilvánvaló, hogy az Istenről nem úgy van tudomásunk, mint ahogy a körülöttünk levő dolgokról és azok tulajdonságairól tudunk. Az Istenről való tudásunk alapja az, amit **transzcendentális tapasztalatnak** nevezünk. Ennek a minden tudatos ismeretünkben és felelősségteljes cselekvésünkre vonatkozó tapasztalásnak, illetve háttéri, egyben közvetlen tudásnak alapján Istenről akkor is tudunk, ha az Isten szó eszünkbe sem jut. Ezért ha Istenről beszélünk, tulajdonképpen nem teszünk mást, mint hogy nevet adunk annak az egy végső valóságnak, mely ebben a tapasztalatban számunkra adva van. Istenről olyan módon tudunk, mint ahogy arról, hogy önmeghatározásra képes szabad lények vagyunk. Istenről csak **utalásszerűen** vagyunk képesek beszélni, mivel minden Istenre utal, de *semmilyen evilági adottságokból leszármaztatott ismerettartalom nem képes az Isten valóságát megfelelően leírni, hanem csupán utal rá.* Ha valamit Istenről kimondunk, az állításnak mindig *analóg* (hasonló, nem pontos) értelme van: a tapasztalatunkból vett tökéletességnek, melyet a maga sajátos mivolta szerint Istenre vonatkoztatunk (pl. jóság, élet, önállóság) az Istenre, illetve a világra alkalmazott értelme azonos és egyben különböző. *Istenről nem vagyunk képesek a pontos tartalmat megragadni,* mivel amit róla mondunk, alapvetően megváltoztatja eredeti értelmét, félreértést kelt, és ezzel előmozdítja, hogy egyesek tagadják Isten létét. De éppúgy előmozdítja az ateizmust az is, aki azt állítja, hogy Istenről tulajdonképpen semmit nem lehet mondani. Megismerésünk alapja, hogy az Isten által nekünk adott eszünket használva törekedjünk minden általa rendelkezésünkre bocsátott eszközzel (lásd: Szentírás) megismerni Őt.

Senki sem képes szeretni egy olyan személyt, akit nem is ismer...

Az istenmegismerés hármas útja: (Pseudo- Dionüziusz Kr.u.VI. század)

Állítás útja: Istenről mindazt állíthatjuk, amit pozitív dologként, tökéletességként tapasztalunk a világban, illetve önmagunkban. Vigyáznunk kell azonban, mert állításunk csak akkor lehet igaz, ha ezeket az *állításokat analóg értelemben* használjuk (lásd fent).

Tagadás útja:

- mindent tagadok, ami *rossz, tökéletlen* (pl.: Isten nem irigy.)
- mindent tagadok, ami magával hozza a *végességet* (pl.: Istennek teste van.)
- minden tökéletességet tagadok, ami a *mi fogalmaink szerint való* (pl.: Isten él, de nem úgy, ahogy mi élünk.)

Fokozás útja: Isten valóságának minden véges fogalmi meghatározottságon túlemelkedő megismerése. Tehát Isten tulajdonságát a *mi fogalmaink szerint korlátozás elvetésével* határozzuk meg (pl.: Isten végtelen és feltétlen lét.).

Isten léttulajdonságai: (Aquinoi Szent Tamás: Summa Theologiae) – kis filozófiai betekintés ☺

Isten egyszerűsége: Az anyagvilág, a bennünket körülvevő lények sokszorosán összetettek. Istenben *semmiféle összetettség nem lehet, mivel lényege azonos a létezéssel*. A világgal nem alkot összetételt, mert a világ nem egy síkon van vele. Isten, mint az abszolút lét, végtelen, míg a világban lévő dolgok végesek, így Isten végtelenül más, mint a világ.

Isten tökéletessége, jósága: Isten kiteljesülését, teljességét nem fokozatosan, fejlődésszerűen éri el, hanem *önmagában bírja egyszerre és véglegesen*. A rossz a teljesség hiányából származik. Mivel Isten maga az abszolút tökéletesség, ezért Ő az „igazi jó”, maga a Jóság.

Minden teremtmény az isteni jósággal való beteljesedésre törekszik, Istenre van beállítva: Isten minden teremtmény létének a célja. Egyedül a szellemi teremtmény keresheti szabad akaratánál fogva a jót ott, ahol gyakorlatilag nincsen: elfordulhat Istentől, de még akkor sem szabadul meg akaratának jóra való alapbeállítottságától. Bármit kíván, még az Istentől való elfordulását is csak a jónak színe alatt teheti. Ebből következik, hogy *a teremtmény a bűn által önmagával is meghasonlít*, mert természeténél fogva a legfőbb Jóra van beállítva. Ha elfordul ettől, akkor a végső célját egy *véges jóba helyezi* (pl. pénz, egészség, gyermek, stb.). Így ellene mond a végső Jóra való betájoltságának, és boldogságát ott keresi, ahol nincs.

Isten végtelensége és mindenütt való jelenléte: Mivel Istenben nincs anyag, ezért nem is egy anyagi végtelenségre, térben való végtelen kiterjedésre gondolunk. *Isten maga a Lét*. Semmi nem korlátozza, semmilyen korlátozó momentumot nem foglal magában. (Tiszta aktus = önmagában nyugvó létezés)

Isten minden teremtményének egész létében jelen van, *teremti és fenntartja*. Az egész Szentháromság jelen van minden teremtett lényben, minden molekulában, atommagban, mindenben, ami valamiképp is létezik. Isten *kegyelmi jelenléte* abban áll, hogy a lélekben megismert és szeretett személyként létezik. A Szentháromságnak ez a bennlakása természetesen csak azokban valósul meg, akik a kegyelem állapotában vannak. Ez a sajátos jelenlét nem azonos Istennek mindenütt való jelenlétével.

A Szentírás kiemeli Isten *transzcendenciáját* (világtól való különbözőség, világ felettség, radikális mássága: a teremtmény végtelenül különbözik Istentől), és *immanenciáját* (világot átítató léte: személyes létükben állandóan fenntartja a teremtményeit).

Isten változatlansága, és örökkévalósága: A változás feltételezi a változás képességét. Mivel Istenben semmiféle korlátozottság, tökéletlenség (pl. anyag) nincs, ezért Isten *abszolút értelemben, létében változatlan*. Ugyanakkor ha pl. egy változatlan oszlopot megkerülök, akkor viszonylagosan, hozzám

képezt változik. Ilyen *relatív értelemben Isten is változhat*. Amennyiben a teremtmény a hozzá való viszonyulásában változik. A Szentírás Istent hol büntető, hol kegyelmes Istenként írja le, de *a változás mindig a teremtmény részéről és a teremtett világon belül létezik*. Még a teremtés, vagy a megtestesülés ténye sem változtatja meg belsőleg Istent.

Isten örökkévalósága a változatlanságának következménye: az idő a változással, az örökkévalóság a változatlansággal jár együtt. Az idő a teremtményi, tehát a változandó léttel kezdődött.

Isten egysége: Minden létező annyiban egy, amennyiben fel nem osztott. Isten maga a tiszta létezés, ezért *benne nincsen megosztottság: önmagában abszolút módon egy*. Maga a tiszta létezés, tehát egyedül van, mint Isten. Nincs más isten rajta kívül. Ha ugyanis két Isten lenne, akkor az egyik a másiktól valamilyen létmozzanatban különbözne, tehát ennek a létmozzanatnak a másik híjával lenne. De egy olyan Isten, aki valamilyen létmozzanatnak híjával van, az nem igaz Isten. Ezért a három isteni személy nem csak ugyanazt az isteni természetet birtokolja, hanem mindenben azonosak, csak eredetük szerint különböznek egymástól: az Atya, Fiú, Szentlélek Isten csak egy Isten.

Isten igazsága: Az *ismeret igazsága* az ismeret megegyezése a valósággal. A *dologi igazság* a dolognak a megegyezése az értelemmel. A teremtmények véges módon utánozzák Isten létezését. Ezért *minden teremtmény annyiban igaz, amennyiben megegyezik Isten teremtő elgondolásával*. Isten önmagát olyanak ismeri, amilyen a valóságban. Igazsága megegyezik a lényegével, azonos önmagával. *Isten igazsága az első és legfőbb igazság, ami a teremtett dolgok igazságának legfőbb mértéke*.

Isten tevőleges tulajdonságai:

Isten értelmi tevékenysége: Isten mindent (önmagát és a teremtményeket) a maga teljességében, *tökéletesen ismer*. Ismeri a végtelen létet, amely önmaga, ismeri a legszerényebb teremtményi létet, a jót és a rosszat – hiszen a rossz mindig egy hiányos jó. Ismer minden jót és a jónak minden hiányosságát is.

Isten akarati tevékenysége: Isten önmagát szükségképpen, a teremtményeket szabadon akarja. A teremtményeket is öröktől fogva akarja. Az akaratának ténye az öröktől fogva tartó *szeretete*.

Isten mindenhatósága: Isten tisztán szellemi lényként csak értelemmel és akarattal rendelkezik. Ahhoz, hogy valamit megvalósítson, nem kell egyéb, csak az akarata. Az egész teremtést pusztá szavával, azaz akaratelhatározásával hozta létre. Isteni *mindenhatóságának alapja Isten létteljessége*. Hatalma mindenre kiterjed, ami a létben részesülhet. Csak az elég nagyvonalú a bűnösökkel, aki valóban birtokolja a hatalmat. A kistílú uralkodók rászorulnak hatalmuk fitogtatására, Istennek valóban van hatalma a bűnök megbocsátására. Nem az elégtételtől, a bosszútól várja igazának bizonyítását, mert tudja, hogy hatalma valódi, egyetlen és elbitorolhatatlan. Ezért lehet irgalmas a bűnösökkel. Mert megteheti, senki nem korlátozhatja szeretetét. ☺

Isten gondviselése: Isten minden egyes teremtmény és a világmindenség javát is akarja. A célra irányítás elvét nevezzük gondviselésnek. Olyan értelmi aktus Isten részéről, ami feltételezi a cél akaratát és az akaratot ennek a célnak elérésére irányítja. (Pl. ha valakiről gondoskodunk, akkor hogy gondoskodhassunk róla, tervbe kell venni a teendőket. Ez a terv irányt szab cselekedeteinknek is.)

Isten igazságossága és irgalma: *Igazságossága* szerint Isten megadja önmagának, ami őt megilleti: azaz mindent a saját dicsőségére rendel. És megadja a teremtménynek is azt, ami természete szerint jár neki: megadja az embernek mindazt, ami végső célja eléréséhez szükséges. Ezért Isten igazságos anélkül hogy a teremtményeknek valamivel is tartozna, hisz nekik az jár, amit ő végtelen bölcsességében és jóságában kiszabott.

Az irgalmasság abban áll, hogy az ember akaratával lehajol a másik nyomorához, elesettségéhez, szenvedéséhez, nincstelenségéhez, és lehetőség szerint orvosolja azt. Ha irgalmasságon csak érzelmi együtt-szenvedést értenénk, akkor nem nevezhetnénk irgalmasnak, mivel ő nem szenvedhet. A nyomorult-hoz való lehajlás, segítőkészség azonban benne is megvan, ezért a Szentírás irgalmasnak nevezi Istent. Az irgalmasság Istennek alapvetőbb magatartása, mint az igazságosság. Mindig Isten teszi meg az első lépést, és éppen ebben nyilvánkozik meg irgalmas jósága.

Isten látszólagos tehetetlenségének misztériuma: Isten nem veszi el a szabad akaratunkat, ami leginkább hasonlónak tesz hozzá. A másik emberét sem veszi el, aki lehet, hogy bűnt követ el ellenünk. Nem akarja a rosszat, a bűnt, de megengedi azt, ha azt mi, vagy embertársunk akarja. Viszont bizalommal fordulhatunk hozzá, hogy a létrejött rosszból mégis jót hozzon létre. Legalább is jobbat, mintha az a bűn meg sem történt volna.

„Tudomásul kell vennünk, hogy a világ mozgó, élő organizmus, és ez azzal is jár, hogy szelek, viharok, földmozgások vannak. A Hold, mint egy hatalmas fakanál, állandóan felkeveri a nagy óceánokat, az árapály mozgás jóvoltából a tengerek nem nyugszanak. Ugyanígy a tavakból, tengerekből, folyókból a Nap felemel több millió tonna vizet, és amikor ez hirtelen lezúdul, hatalmas felhőszakadás keletkezik. Ha ezek a nagy mozgások nem lennének, a Föld kihalna. Azon csodálkozom, hogy ez a nagy organizmus úgy tud mozogni, hogy az embereket, az apró parányokat nem tapossa el, mint egy elefánt. Amikor szaladunk, mi is letaposunk szép kis virágokat, csigákat, katicabogarakat. Lehet, hogy foci közben valaki meglök, megrúgja a lábamat, de ez nem rosszság, hanem a mozgás lendületéből fakad. Ha józanul gondolkozunk, valóban belátjuk, hogy azokat a szenvedéseket, amelyeket bűneinkkel egymásnak okozunk – emberek, közösségek, népek – igazságtalan lenne Isten nyakába varrni.

Viszont hogyan tekintünk a betegségekre, a veleszületett fogyatékosokra, amelyek az ártatlanokat is sújtják? Persze számos olyan betegség is van, mely a helytelen életmódunk, önmérgezésünk következménye, de sok olyan kór is pusztít, amelyről senki nem tehet. Küld betegséget az Isten? Lehet büntetés a betegség?

Porból teremtett az Isten, és életünknek megvan az eleje és vége. Törékenyek, sebezhetőek vagyunk, ezt bele kell számítanunk az életünkbe. ... Ahogy a gyermek szüleitől elfogad mindent, amit ajándékba kap, mi is nagylelkűen, alázattal elfogadunk mindent Istentől, amit ad nekünk. ... Üdvösségünk szempontjából is nagyon fontos, értékes periódus lehet. A szenvedés közepette az ember sokkal tisztábban látja döntéseit, életét, és olyan új elhatározásra juthat, amely magasabb szintre emelheti a létét. Tény, hogy a jobb lator csak a kereszten, a halálhörgés közepette tudott megtérni, felsírni. „ (Vö: Csaba testvér gondolatai: Ablak a végtelenre)